ULKOASIAINMINISTERIÖ 21.10.2015
Tuo-10

Aihe: Valiokuntakuulemiset; Komission ehdotus investointisuojan ja sitä koskevan riitojenratkaisun kehittämisestä TTIP-neuvottelujen puitteissa

Yleistilanne

1. **Yhdestoista neuvottelukierros on nyt käynnissä Miamissa Yhdysvalloissa.** Neuvottelukierroksen on tarkoitus olla kattava. Kuitenkin investointisuojasta ja sitä koskevasta riitojenratkaisusta ei neuvotella vielä, vaan EU viimeistelee ehdotustaan, joka on tarkoitus jättää kuluvan vuoden aikana.

2. **EU viimeistelee parhaillaan kestävää kehitystä (työelämän normit, ympäristö) koskevaa neuvotteluesitystään.** Tavoitteena on vahvistaa, ettei sopimuksen tarkoituksena ole laskea työelämän ja ympäristönsuojelun normeja. EU ja USA myös sitoutuisivat niihin kv. sopimuksiin, joiden osapuolia ne ovat.

3. **Komissio on kuullut ja konsultoinut laajasti eri toimijoita ja tahoja investointisuojasta ja riitojenratkaisusta.** EU:n neuvotteluesitys huomioi eri esitettyjä näkökohtia sekä keskeisiä periaatteita mm. sääntelyoikeuden, transparenssin ja riippumattoman sekä itsenäisen riitojenratkaisun osalta. On kuitenkin muistettava, että kyseessä on EU:n neuvotteluesitys, joka avaa keskustelut USA:n kanssa.

4. **Syksyn aikana tavoitteena on päästä neuvotteluissa eteenpäin eri sektoreilla – osassa niitä ollaan kuitenkin keskustelujen asteella.** Tavoitteena on jatkossa saada sopimuksen yleiset puitteet (ei siis itse sopimustekstejä) valmiiksi. Jatkoneuvotteluja on pohjustettu kauppakomissaari Malmströmin ja Yhdysvaltain kauppaedustaja (USTR, United States Trade Representative) Fromanin tapaamisessa 22.9.

5. **TTIP:tä aiemmin aloitetut neuvottelut Tyynenmeren kumppanuussopimuksesta (TPP, Trans-Pacific Partnership) saatiin päätökseen tiukan loppuväännön jälkeen 5.10.2015.** Sopimustekstiä ei ole vielä julkaistu. EU odottaa neuvottelujen päättämisen vauhdittavan TTIP-neuvotteluja.

6. **Neuvotteluaikataulu on edelleen tiukka, mutta aikataulua tärkeintä on sopimuksen sisältö.** Osapuolet ovat edelleen sitoutuneet prosessiin. Neuvottelut on mahdollista saada päätökseen Obaman kaudella. Kuitenkin sopimuksen voimaantulon aikataulu riippuu siitä kuinka nopeasti varsinaiset neuvottelut saadaan valmiiksi.

Investointisuoja ja riitojenratkaisu

1. **Eduskunnalle lähetetty E-jatkokirje on ajankohtaiskatsaus ja arvio keskeisistä komission esityksen elementeistä kuten sääntelyoikeus, eikä siis varsinainen kantamuistio.** Komissiolla on oikeus sille annetun neuvottelumandaattinsa puitteissa jakaa neuvotteluehdotuksia suoraan Yhdysvaloille pyytämättä jäsenmaiden tai Euroopan parlamentin hyväksyntää.

2. **Komission ehdotus on avaus, emmekä tiedä miten Yhdysvallat tulee siihen suhtautumaan.** Yhdysvallat on TPP-sopimuksessa neuvotellut perinteiseen välimiesmenettelyyn ja maan omaan mallisopimukseen pohjautuvan sopimuksen. Voidaan arvioida, että Yhdysvallat lähtee neuvotteluihin oman mallisopimuksensa pohjalta ja koska se poikkeaa merkittävästi komission ehdottamasta, tulee neuvotteluista haastavat.

3. **Haluamme edistää suomalaisten sijoitusten oikeudenmukaista kohtelua Yhdysvalloissa ja siten tukea yritystemme kilpailukykyä ja kasvua.** Suomen järjestelmä tarjoaa Suomessa laillisesti oleville amerikkalaisille yrityksille jo korkean suojan ja syrjimättömyyden. Haluamme, että Yhdysvallat tarjoaa vastaavan kohtelun suomalaisille toimijoille. Ulkomaalaisten syrjintä on mahdollista amerikkalaisissa tuomioistuimissa.

4. **Haluamme korostaa Suomen houkuttavuutta sijoituskohteena ja lisätä työllisyyden kannalta merkittäviä ulkomaisia suoria sijoituksia.** Suomeen tehdään tällä hetkellä liian vähän sijoituksia mikä näkyy heikkona kasvuna ja huonona työllisyystilanteena.

5. **Tuemme komission pyrkimystä vastata esille nostettuihin huoliin investointisuojasta ja riitojenratkaisusta.** Ehdotus poikkeaa vallitsevasta kansainvälisestä käytännöstä, jota Suomikin kahdenvälisissä sopimuksissaan noudattaa. Siksi emme pysty tässä vaiheessa arvioimaan ehdotetun uuden järjestelmän toimivuutta ja tarkempia vaikutuksia.

6. **Pidämme tärkeänä, että komission ehdottamat sopimusmääräykset antavat täyden oikeuden legitiimiin julkisen edun nimissä tehtyyn sääntelyyn esimerkiksi terveyteen, työntekijöiden suojeluun, kuluttajansuojaan tai ympäristönsuojeluun liittyen.** Sääntelyssä tulee noudattaa sopimuksen velvoitteita, eikä se saa olla mielivaltaista tai syrjivää. Lähdemme siitä, että järjestelmämme ja lainsäädäntömme jo lähtökohtaisesti edellyttäessä tätä Suomelta, on etujemme mukaista vaatia samaa sopimuskumppaneilta.

7. **Investointisuojasopimukset, ja TTIP eivät anna suojaa laittomia sijoituksille.** Suomella on edelleen täysi oikeus valvoa Suomen ja unionin lakien ja määräysten noudattamista ja tarvittaessa ryhtyä oikeustoimiin sijoittajia vastaan.

8. **Tuemme komissiota tavoitetta kirjata sopimukseen selkeästi, ettei sillä suojella sijoittajien voitto-odotuksia.** Sopimuksella suojellaan omaisuuden menetykseltä, joka johtuu sijoittajan mielivaltaisesta tai syrjivästä kohtelusta.

9. **Tuemme komission tavoitetta turvata sopimuksen nojalla riitoja ratkaisun avoimuus ja riitoja ratkaisevien tuomarien korkea osaaminen ja riippumattomuus sekä luoda muutoksenhakumenettely.** Tähän saakka välimiesmenettelyssä riidan osapuolet ovat valinneet itse omat välimiehensä, jotka ovat sitten yhteisellä päätöksellä valinneet kolmannen osapuolen. Komission esityksessä sopimusosapuolet valitsevat etukäteen 15 tuomaria määrätyksi ajaksi. Tuomareita valitaan 5 kustakin sopimuspuolesta sekä viisi kolmannesta maasta. Riitatilanteessa sen osapuolet eivät päättäisi ketkä riitaa käsittelisivät. Tämän uskotaan lisäävän luottamusta menettelyyn.

10. **Pidämme sekä valtion että sijoittajan kannalta tärkeänä, että riidat ratkaistaan mahdollisimman nopeasti samalla kun nyt ehdotetulla muutoksenhakumenettelyllä voidaan korjata päätöksessä syntyneet mahdolliset vakavat virheet.** Muutoksenhakumenettelyn osalta pidämmekin tärkeänä, että komission esitys rajaa menettelyn aloittamisen tilanteisiin, joissa ensimmäisessä asteessa on tehty selkeitä ja vakavia virheitä. Tämä hillitsisi turhia valituskierrosten syntymistä.

11. **Pidämme myös tärkeänä, että komission esityksen, koskien sijoittajan oikeutta aloittaa riitamenettely myös kansallisen tuomioistuimen päätöksen jälkeen, tarkoituksena ei ole riitojenratkaisun käyttäminen valitusmenettelynä kansallisten tuomioistuinten päätöksille.** Pidämme myös tärkeänä, että samanaikaiset riitaprosessit eivät ole mahdollisia.

12. **Haluamme edistää TTIP-sopimuksella ja muilla unionin investointisuojasopimuksilla kansainvälistä investointitoimintaa erityisesti sellaisissa maissa, joissa oikeusvaltioperiaatteet eivät toimi siten kuin Suomessa.** Tehokkaat kansainväliset investointisuojasopimukset lisäävät investointiaktiviteettia erityisesti kehitysmaissa mikä kasvattaa myös Suomen viennin kannalta tärkeiden investointihyödykkeiden kysyntää. Mitä enemmän maailmalla tehdään investointeja, sitä enemmän on kysyntää suomalaisille investointihyödykkeille.

13. **Pidämmekin erittäin tärkeänä, että mikäli komission ehdotusta hyödynnetään neuvoteltaessa sellaisten maiden kanssa, joissa oikeusvaltioperiaatteiden ei katsota olevan samalla tasolla kuin Yhdysvalloissa, tulee sijoittajien suojaa korostaa mm. muuttamalla oikeudenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun vaatimusta sopimusvaltiota enemmän velvoittavaksi.** Komission ehdotus ei sellaisenaan ole mallisopimus eurooppalaisille sopimuksille vaan tarvittava suojan taso on aina arvioitava tapauskohtaisesti ja asetettava sellaiselle tasolle, joka suojelee ja palvelee suomalaisia etuja.+++